

Maakuntahallitus 15.6.2020
Maakuntajohtaja Kari Häkämies

§ 3 Ajankohtaiset asiat

Saaristomeri voidaan puhdistaa omilla toimilla – Hallituksella mahdollisuus tehdä Saaristomerestä Itämeren malliesimerkki

Centrum Balticum -säätiön, Saaristomerren Suojelurahaston ja Operaatio Ainutlaatuisen Saaristomerren tilaama Saaristomerren kestävä kehitys selvitystyö julkaistiin YK:n maailman ympäristöpäivänä 5. kesäkuuta. Työn taustalla on karu totuus rannikkovesien tilasta. Suomi on sijoittunut YK:n kestävä kehityksen tavoitteissa maiden pohjoismaiden joukossa maailman kärkeen, mutta vedenalaisessa tilassa kestävä kehitystä ei ole tapahtunut. HELCOM on listannut Saaristomerren maatalouden hajakuormituksen Suomen alueen suurimmaksi Itämeren kuormittajaksi.

Professori Kalervo Väänänen laatima selvitys Saaristomerren puhtaasta tulevaisuudesta esittää kolmiosaista ratkaisua meren rehevöitymisongelmaan: 1) ravinnevalumien vähentäminen, 2) ravinteiden ja biomassan talteenotto ja 3) luonnonkalan kalastuksen lisääminen. Nykyisen valuman merkittävä vähentäminenkin ei riitä, jos vuosikymmenien lannoituksen ja muun ihmistoiminnan synnyttämää ravinnevarantoa vuotaa koko ajan mereen.

Käytännössä ravinnevalumien vähentämiskeinot ovat olemassa. Pellon ravinteet tulee käyttää tehokkaammin ja lannoitus optimoida. Viljelymaan kunnosta tulee huolehtia ja ehkäistä maan eroosiota. Suojavyöhykkeiden sijaintia tulee tarkentaa ja valumia hidastaa esimerkiksi peltojen kipsikäsitteilyllä. Kotieläinten lanta tulee prosessoida kierrätyslannoitteeksi ja biokaasuksi yhdessä suojavyöhykkeiltä korjattujen biomassojen kanssa. Luonnonkalan kalastusta tulee lisätä ja kalankasvatuksessa siirtyä asteittain kierto-vesiviljelyyn.

Selvitys asettaa tavoitteeksi Saaristomerren hyvän veden tilan vuonna 2029. Arviolta 500–1000 tonnin vuosittainen fosforin poisto vedestä antaa merelle ajan kuluessa mahdollisuuden toipua. Toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää kuitenkin poliittisia päätöksiä. Muun muassa sääntelyä ja ympäristöverotusta on uudistettava. Ravinteiden talteenottoa ja kierrätystä varten rakennettavien laitosten käyttöönotto edellyttää yhteiskunnan tukea.

Suomen merialueen punaisen pisteen hoitaminen vaatii kansallista huomiota. Saaristomeri on se alue, jossa omilla toimilla voidaan Itämeren tilaan vaikuttaa eniten. Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen on kutsumassa pyöreän pöydän koolle. Elokuun budjettiriihen ja hallitusohjelman tavoitteiden läpikäynnin yhteydessä on hyvä hetki ottaa asiassa tukeva koppi. Saaristomerren puhdistamisesta on mahdollisuus tehdä malliesimerkki koko Itämerelle.

Lisätietoja: edunvalvontajohtaja Janne Virtanen, puh. 040 583 6950

Matkustaminen maakunnan sisällä palannut koronavirusta edeltävälle tasolle

Kuntien välinen liikkuminen väheni merkittävästi Varsinais-Suomessa maaliskuussa koronapandemian seurauksena. Teliä Crowd Insights -matkahuhelindatan perusteella matkat maakunnan kuntien välillä vähenivät heti ensimmäisten rajoitusten tultua voimaan noin kolmanneksen, ja sama tilanne jatkui toukokuulle saak-

ka, jolloin kuntien välinen liikkuminen alkoi jälleen lisääntyä. Kesäkuun ensimmäisellä viikolla ihmiset liikkuivat jo lähes yhtä paljon kuin ennen koronakriisin alkua. Edellisen vuoden kesäkuuhun verrattuna matkojen määrä oli kuitenkin vielä 10 % alemmalla tasolla.

Vaikka kuntien välinen liikkuminen on kasvanut selvästi, on alueelliset erot aiempaan verrattuna silti suuria. Maakunnan sisäosista Turkuun suuntautuva liikenne oli kesäkuun alussa yhä selvästi pienempää kuin maaliskuun alussa, mutta rannikon mökkipaikkakunnille matkustaminen on sen sijaan kasvanut merkittävästi. Kustavin ja Taivassalon suuntaan tehtiin enemmän matkoja jo huhtikuussa, jolloin lähes kaikki muu kuntien välinen liikenne oli vähentynyt voimakkaasti. Vaikka työhön liittyvä liikkuminen on yhä aiempaa vähäisempää, näyttää työmatkojen romahtaminen kompensoituneen kasvaneella vapaa-ajan liikenteellä.

Maakunnittain tarkasteltuna matkustaminen Varsinais-Suomen ja muiden maakuntien välillä on vähentynyt selvästi maakunnan sisäistä liikkumista enemmän. Tämä on odotettavaa, koska epidemian hillitsemiseksi matkustamista maan sisällä suositeltiin välttämään. Liikkuminen muihin maakuntiin vähenikin yli puoleen maaliskuun huhtikuussa, mutta matkamäärät ovat alkaneet toukokuussa jälleen hiljalleen kasvaa. Matkamäärät olivat kuitenkin yhä maaliskuun alkua alemmalla tasolla useimpien maakuntien osalta. Vain matkat Varsinais-Suomesta Järvi-Suomen mökkivaltaisiin maakuntiin ovat kasvaneet koronakriisiä edeltävästä ajasta, eli maakunnittaisessa liikkumisessa näkyy sama mökkimatkustamisen kasvu kuin Varsinais-Suomen sisällä.

Analyysit perustuvat Telia Crowd Insights -aineistoon, joka tarjoaa tietoa ihmisjoukkojen liikkumisesta perustuen Telian matkapuhelinverkoista saatuihin anonymisoiuihin välitystietoihin. Hyödyntämällä tietoa Telian markkinaosuudesta palvelusta saatavat tiedot ovat yleistettävissä koko väestöön. Varsinais-Suomen liitolta on Telia Crowd Insights -aineisto maksuttomassa koekäytössä kesäkuun ajan.

Lisätietoja: tietopalvelupäällikkö Antti Vasanen, puh. 050 410 2294

Lasten ja nuorten nopea väheneminen haastaa kuntien kouluverkot

Sitran selvityksen mukaan eri alueiden koulutustarpeet eriytyvät tulevaisuudessa yhä voimakkaammin. Syntyvyys on laskenut rajusti 2010-luvulla, mikä näkyy yhä pienempinä lasten ja nuorten ikäluokkien kokoina ja ikääntyvän väestön osuuden kasvuna. Lisäksi muuttoliike keskittää asukkaita entistä harvempiin kaupunkeihin. Erot kärjistyvät suurten opiskelukaupunkien ja muun maan välillä, mutta myös maan eri osien sisällä.

Nuorten ikäluokkien laskeva ja keskittyvä väestökehitys tuo Suomen alueiden elinvoimaisuudelle tulevina vuosikymmeninä ennennäkemättömän haasteen: miten järjestetään pieneneville ikäluokille koulutustarjonta ja miten taataan, että huoltosuhteen heiketessä alueilla riittää osaajia takaamaan kilpailukykyä ja hyvinvointia?

Nuorten määrän väheneminen näkyy voimakkaasti myös Varsinais-Suomessa. Alakoulun aloittavien määrä kääntyy laskuun ensi vuonna, ja ennusteen mukaan koulun aloittavien määrä laskee voimakkaasti vuoteen 2026 saakka. Vastaava kehitys näkyy viiveellä eri koulutusasteilla. Tosin muutosvauhti ennustaminen vaikeutuu korkeakoulutopinoissa, joissa myös muuttoliike vaikuttaa opiskelijoiden sijoittumiseen. Kuitenkin yliopista tullaan käymään tulevaisuudessa entistä suurempaa kilpailua eri korkeakoulujen välillä.

Varsinais-Suomessa alakoulun aloittavien ikäluokka pienenee noin 20 % vuoteen 2026 mennessä. Vaikka koululaisten määrän väheneminen on Varsinais-Suomessa maltillista moniin muihin maakuntiin verrattuna, on kuntien välinen vaihtelu maakunnan sisällä kuitenkin suurta. Pienin muutos on Turun kaupungin vaikutuspiiris-

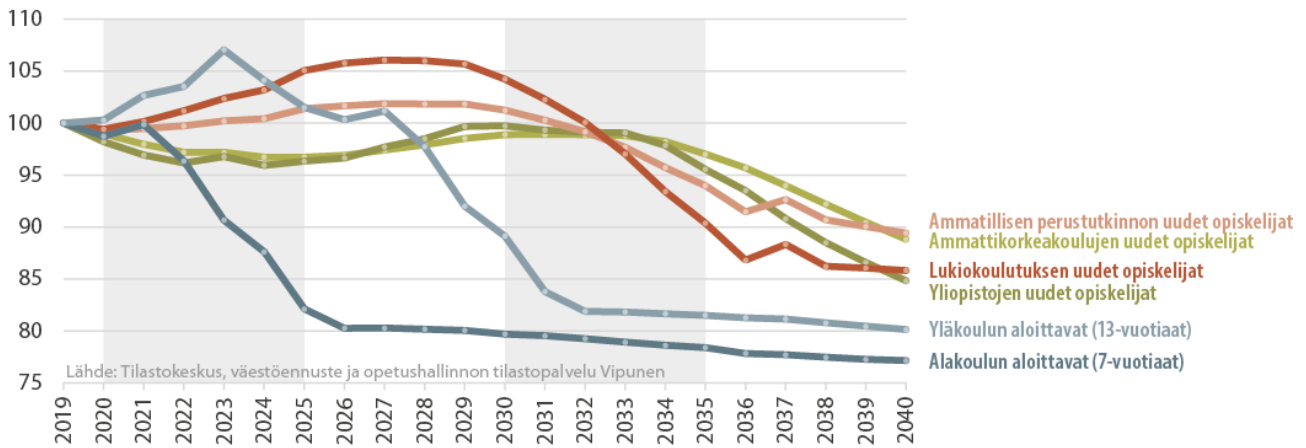

sä ja Kustavissa, mutta monissa kunnissa koululaisten määrä uhkaa vähetä kolmanneksen ja Marttilassa jopa puolittua, mikä tulee asettamaan merkittäviä haasteita kuntien nykyisille kouluverkoille.

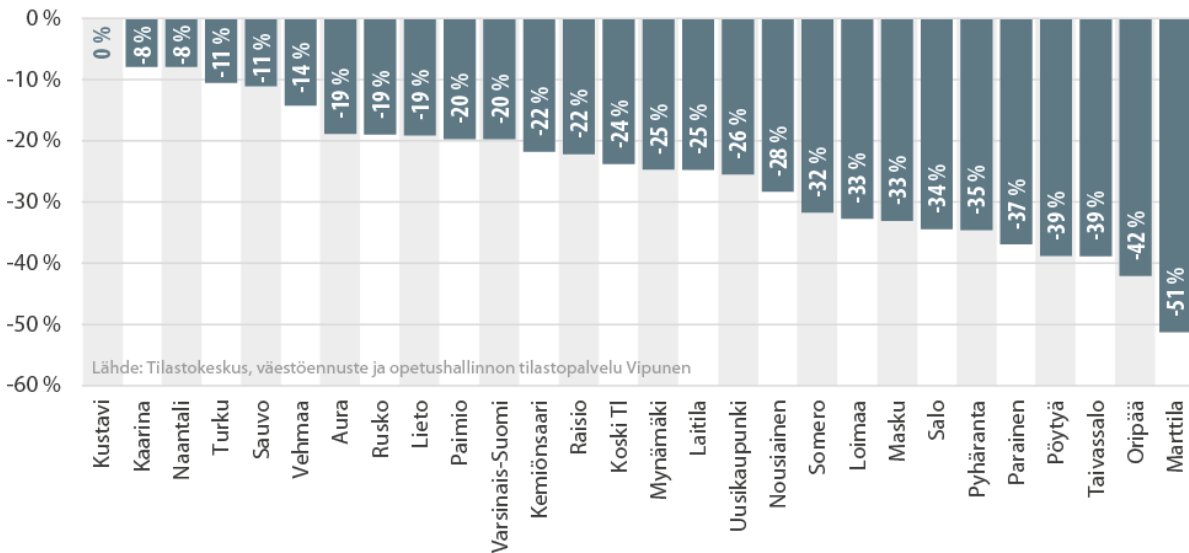
Sitran selvityksen uusien opiskelijoiden määrien alueellisesta kehityksestä toteutti aluekehittämisen konsultti-toimisto MDI. Analyysit perustuvat Tilastokeskuksen väestöennusteeseen ja Opetushallituksen koulutustilastoihin. Koko raporttiin voi tutustua osoitteessa: <https://www.sitra.fi/julkaisut/mille-vaestolle/>.

Lisätietoja: tietopalvelupäällikkö Antti Vasanen, puh. 050 410 2294

Uusien opiskelijoiden määrien kehitys Varsinais-Suomessa (indeksi, 2019=100)

Alakoulun aloittavien ikäryhmän koon muutos 2019–2026 (%)

Kunta-Helmistä avustuksia kuntien luonnonhoitotöihin

Ympäristöministeriö on avannut [erityisavustushaun](#) kunnissa tehtäviin elinympäristöjen tilan parantamiseksi tähtääviin konkreettisiin kunnostushankkeisiin ja niitä tukeviin inventointi- ja suunnittelutöihin. Kunta-Helmi -avustus kohdennetaan ensisijaisesti kuntien omistamille maille ja se tukee ympäristöministeriön asettaman Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteita luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi. Vuonna 2020 Kunta-Helmiin varattu määräraha, yhteensä noin 3 miljoonaa euroa, on käytettävissä vuoden 2022 loppuun saakka. Haku on käynnissä 31.8.2020 asti.

Edistääkseen luonnonhoitotöiden toteutumista Varsinais-Suomessa Valonia järjesti 29.5. Varsinais-Suomen kuntien edustajille webinaarin Helmi-elinympäristöohjelmasta ja sitä tukevan Kunta-Helmi -haun teemoista. Webinaariin osallistui edustajia 14 Varsinais-Suomen kunnasta. Webinaarin tavoitteena oli aktivoita maakuntamme kuntia suunnittelemaan luonnonhoitohankkeita ja hakemaan niihin avustuksia Kunta-Helmistä.

Kunnilla on paikallisesti merkittävä rooli luonnon monimuotoisuuden edistäjänä ja suunnannäyttäjänä sekä elinympäristökadon pysäyttäjänä. Nyt avoinna olevan haun teemat ovat soiden ennallistaminen, lintuvesien ja kosteikkojen kunnostaminen ja hoito, perinneympäristöjen kunnostaminen ja hoito, metsäisten elinympäristöjen hoito sekä pienvesien ja rantaluonnon kunnostaminen. Webinaariin osallistuneiden kuntien edustajat olivat erityisen kiinnostuneita perinneympäristö- sekä lintuvesiteemoista. Ympäristöministeriö kannustaa kuntia muodostamaan alueellisia yhtymiä yhteisten hankkeiden suunnitteluun ja suunnittelemaan useita teemoja yhdisteleviä hankkeista, joissa kunnostustoimilla hyödytetään laajoja ekologisia kokonaisuuksia.

Valonia avustaa kuntia hankeideoinnissa ja -suunnittelussa. Tarkoituksena on edistää useita hanketeemoja ja useiden kuntien alueille ulottuvia yhteistyöhankkeita, jotka myös kehittävät uusia toimintamalleja kuntien työhön, joka tähtää luonnon monimuotoisuuden edistämiseen.

Lisätietoja: Jarkko Leka, vesiasiantuntija, p. 040 197 2265

Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimusvalmisteluissa saavutettu neuvottelutulos

Valtion ja suurten kaupunkiseutujen kuntien välillä on kesäkuun alussa saavutettu neuvottelutulokset uusista maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksista. MAL-sopimuksella ohjataan yhdyskuntarakenteen kehittämistä, lähivuosien asuntotuotantoa sekä kestävän liikkumisen ja liikennejärjestelmän toimenpiteitä yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Sopimuksilla vauhditetaan Turun seudulle ja koko maakunnalle tärkeitä raidehankkeita – Turun raitiotietä ja Tunnin junaa.

MAL-sopimukset vuosille 2020-2031 on laadittu Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kanssa. Sopimukset tulevat voimaan, kun kunnat ja valtioneuvosto ovat hyväksyneet ne. Valtiota sopimuksessa edustavat ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). Sopimuskunnat ovat Aura, Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Parainen, Raisio, Rusko, Sauvo ja Turku.

Varsinais-Suomen liitto on osallistunut sopimuksen valmisteluun ja neuvotteluihin. Turun kaupunkiseudun sopimus on ennen kaikkea operatiivinen työkalu rakennemallin, liikennejärjestelmäsuunnitelman sekä maa-

kunta- ja kuntakaavojen edistämiseksi. Suurta osaa liikenteen toimenpiteistä toteutetaan liiton vetämässä liikennejärjestelmätyössä. Sopimuksen seuranta on Lounaistiedossa. .

Nyt laadittu sopimus on järjestyksessä kolmas. Aiemmistä poiketen sopimus on laadittu 12-vuotisena, joskin sitovat toimenpiteet ajoittuva vuosille 2020–23. Sopimuksessa on yhteensä 42 erillistä toimenpidettä kolmen pääteeman alla:

- Kestävä ja vähähiilinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä
- Asuminen ja elinympäristön laatu
- Seudun elinvoimaisuus

Lisäksi sopimukseen on kirjattu muut sopimuksen toteuttamiseen kannalta tärkeät valtion toimenpiteet sekä seudun kuntien ja Varsinais-Suomen liiton pitkän aikavälin kehittämistavoitteet.

Sopimuksella pyritään liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen sekä kestävämpään maankäyttöön ja asumiseen. Liikenteen osalta panostukset kohdistuvat erityisesti kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edellytyksiin sekä raideliikenteen kehittämiseen. Toimenpide-esimerkkejä:

- Kunnat suuntaavat vähintään 80 % uusien asemakaavojen asuinkerrosalasta maakuntakaavan kaupunki-/taajamatoimintojen kehittämisen kohdealueille.
- Kunnat edistävät palvelujen ja työpaikkojen säilymistä ja lisäämistä jalankulku- ja pyöräilyvyöhykkeillä sekä joukkoliikenteen solmukohdissa mm. maankäytön suunnittelun keinoin.
- Kunnat kehittävät menettelytapoja kestävä liikumisen huomioimiseksi kaikessa suunnittelussa. Kunnat toteuttavat seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa laadittavaa ja Turun kaupungin omaa toimenpideohjelmaa kulkumuototavoitteen saavuttamiseksi
- Kunnat vahvistavat joukkoliikennekaupunkia kohdentamalla kasvua ja palveluja kaupunkikehittämisen edistämiseksi asemanseuduille ja vaikuttavimmille joukkoliikennevyöhykkeillä oleville taajamatoimintojen alueille (raitiotie- ja runkobussilinjoihin tukeutuvat alueet sekä maakuntakaavan kaupunkikehittämisen kohdealueet). Sujuvat joukkoliikennejärjestelyt otetaan lähtökohdaksi liikenne- ja maankäyttösuunnitelmissa ja palvelujen sijoittumisessa.
- Kunnat toteuttavat runkobussilinjaston ensimmäisen vaiheen vuodesta 2022 alkaen, minkä yhteydessä uusitaan reitit ja vuorovälit. Toteutetaan joukkoliikennekaistoja sekä mahdollisuuksien mukaan valoetuksia runkolinjoilla ja tarvittaessa myös muualla. Selvitetään Fölidatan analysointien avulla liikenteen sujuvoittamiskohteet. Ruuhka-aikoihin lisätään nopeita suoria bussivuoroja Turku-Naantali ja Turku-Aura -osuuksilla sekä tarvittaessa muilla osuuksilla. Huolehditaan Kupittaa alueen kytkemisestä seudun joukkoliikenteeseen.

Kaupunkiseudun ja maakunnan kannalta keskeistä on luonnollisesti sopimukseen kirjatut valtion rahoitustoumukset, joiden edellytyksenä on kuntien samansuuruinen omarahoitus ja muu sopimukseen kirjattujen kehittämistoimenpiteiden toteuttaminen.

- Valtio osoittaa kaudella 2020-23 0,83 miljoonaa euroa Turun seudun valtion väyläverkolla toteutettavaan kävelyn ja pyöräilyn edistämistoimenpiteisiin.
- Turun seudun kunnat voivat hakea valtionavustusta kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantamiseen kunnan katuverkolla. Avustusta on varattu Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun seuduille haettavaksi kaudella 2020-2023 vähintään 4,5 milj. euroa.
- Valtio avustaa Turun seudun julkisen henkilöliikenteen palveluita sopimuskaudella 2020-2023 arviolta 6,8 miljoonalla eurolla.
- Lisäksi valtio osoittaa ilmastoperusteista joukkoliikenteen avustusta Turun kaupunkiseudun haettavaksi 4,76 miljoonaa euroa sopimuskaudella 2020-2023.

- Lisäksi valtio osoittaa kaikkien suurten kaupunkiseutujen haettavaksi valtionavustusta liikenteen palvelujen digitalisaatioon ja liikenteen palveluistumisen edistämiseksi vuosina 2020-2021 yhteensä 7 milj. euroa.
- Valtio käyttää Turun kaupunkiseudun väyläverkon kustannustehokkaisiin parantamishankkeisiin vuosina 2020-2023 rahoitusta 6,6 milj. euroa. Rahoitus kohdistetaan Turun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden mukaisiin toimenpiteisiin, jotka parantavat erityisesti joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä sekä liikenneturvallisuutta.
- Valtio osoittaa pitkällä korkotuella rakennettavaan tavalliseen vuokra-asuntotuotantoon asuntokohtaista käynnistysavustusta, jonka suuruus on 3 000 euroa asuntoa kohden. Puurunkoisissa kerrostalokohdeissa käynnistysavustus myönnetään 20 % suurempana.
- Valtio osoittaa MAL-sopimuseutujen kunnille kunnallistekniikka-avustuksia yhteensä 15 milj. euroa vuodessa.
- Valtio ja kunnat jatkavat Turun ja Helsingin välisen nopean ratayhteyden (Tunnin junan) suunnittelua osana hankeyhtiöyhteistyötä.
- Valtio ja Turun kaupunki käynnistävät sopimuskaudella vaiheittain Turun ratapihan ja Kupittaa-Turku-kaksoisraiteen muutostyöt. Turun kaupunki ja valtio neuvottelevat tarkemmalla tasolla sopimuksen muutostöiden toteutuksen kohdentamisesta, vaiheistuksesta ja aikataulusta. Neuvottelujen lähtökohdiana pidetään kustannusten jakamista 50% - 50 % -periaatteella valtion ja kaupungin kesken. Elämyskeskuksen edellyttämät muutostyöt eivät sisälly tämän sopimuksen mukaisesti sovittavaan kokonaisuuteen.

Seudun kuntien ja Varsinais-Suomen liiton pitkän aikavälin kehittämistavoitteisiin on kirjattu kaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa priorisoidut hankkeet ja toimenpiteet huomioitavaksi valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa, jonka 12-vuotisen toimenpideohjelman pohjalta hankkeiden suunnittelusta ja toteuttamisesta voidaan päättää yksityiskohtaisemmin.

Raideyhteyksien kehittämishankkeet

- Tunnin juna -nopean raideyhteyden toteuttaminen
- Turun raitiotien 1. vaiheen toteuttaminen
- Toijalan radan tasoristeysten poistot (ml. Vanhan Tampereentien tasoristeys)
- Lähijunaliikenteen aloittaminen

Tieverkon kehittämishankkeet

- E18 Turun kehätien kehittäminen: Raision keskustan ja Naantali-Raisio -osuuden toteuttaminen v. 2030 mennessä osana Skandinavia-Välimeri TEN-T -ydinverkkokäytävän sovittua laatutasoa.
- Mt 180 Saaristotien (Paraistenväylän) ja Mt 180/Mt 2200 Kaarinantien kehittäminen: Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen korvausinvestoinnit, Kaarinan läntisen ohikulkutien toteuttaminen ja Kaarinantien parantaminen.
- Vt 9 (Turku-Tampere) kehittäminen: Lieto-Aura leveäkaistatien 4-kaistaistuksen, Auran eritasoliittymän ja ohituskaistaparien toteuttaminen.
- Vt 8 (Turku-Pori) kehittäminen: päivitetyn kehittämisselvityksen toimenpiteiden jatkaminen.
- Vt 10 (Turku-Hämeenlinna) kääntämisen vt:lle 9 suunnittelu ja nykyisen vt 10 linjauksen parantaminen pienillä toimenpiteillä.

Hallituksen 2.6.2020 julkistamassa lisätalousarviossa on varattu MAL-sopimusten liikenteen hallinnonalan toimenpiteiden toteuttamiseen vuosille 2020–2031 yhteensä 755,8 milj. euroa.

Muihin väyläverkon kehittämishankkeisiin (pl. MAL-hankkeet) lisätalousarviossa varataan yhteensä 770 milj. euroa. Joukkoliikenteen tukemiseen ehdotetaan 100 miljoonan euroa korvaamaan joukkoliikenteen lipputulojen menetystä. Jalankulun ja pyöräilyliikenteen valtiontukea lisätään vuosina 2020–21 yhteensä 43 miljoonaa euroa. Lisäksi kokonaisuuteen sisältyy 30 miljoonan euron ehdotus perusväylänpitoon teiden päällysteiden korjaamiseen. Elvytyskokonaisuuteen sisältyviä väyläverkon kehittämishankkeita rahoitetaan yhteensä noin 404 miljoonalla eurolla, josta Paraistenväylälle osoitettiin 500 000 euron lisärahoitus suunnitteluun.

Muista liikennehankkeista päätetään vuonna 2021 valmistuvan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman yhteydessä.

https://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Maankayton_suunnittelun_ohjaus/Maankayton_liikenteen_ja_asumisen_sopimukset

Lisätietoja: suunnittelujohtaja Heikki Saarento, puh. 040 720 3056